

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

BANK XUSUSIY KAPITALINI TAHLIL QILISHNING AHAMIYATI

Turoпова Nigora Xolmurod qizi

Termiz davlat universiteti o'qituvchisi

nturoпова@tersu.uz

O'ktamov Adham O'ktam o'g'li

Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kunda mamlakatimizda bank faoliyati va bank xususiy kapitalini yetarliligini tahlil qilish hamda imkoniyatlari to'g'risida tadqiqotchi tomonidan izlanishlar olib borilgan.

Kalit so'zlar: Moliya tizimi, bank, xususiy kapital, baholash usullari.

ЗНАЧИМОСТЬ АНАЛИЗА ЧАСТНОГО КАПИТАЛА БАНКА

Аннотация: В данной статье исследователь провел исследование по анализу банковской деятельности и достаточности частного капитала банка в нашей стране сегодня.

Ключевые слова: Финансовая система, банковское дело, частный капитал, методы оценки.

SIGNIFICANCE OF ANALYSIS OF PRIVATE CAPITAL OF THE BANK

Abstract: In this article, the researcher conducted research on the analysis of banking activity and the adequacy of private capital of the bank in our country today.

Key words: Financial system, banking, private capital, valuation methods.

Bugungi kunda iqtisodiyot tarkibidagi korxonalar va tashkilotlarning rivojlanishi, xususiy sektorning iqtisodiyot tarkibida oshib borishi raqobat muhitini yanada rivojlantirmoqda. Albatta korxonalar rivojlanishlari uchun ma'lum bir daromadlarini jamg'arib borishi lozim. Shu sababdan banklar faoliyatida xususiy kapitalining yetarli yoki yetarli emasligini tahlil qilib borishi lozim.

Kapital (lotincha: capitalis - bosh, asosiy), sarmoya - keng ma'noda - o'z egasiga daromad keltirish xususiyatiga ega bo'lgan jami vositalar va mablag'lar; yangi qiymat keltiruvchi, o'zini o'zi ko'paytiruvchi qiymat. Tovarlar va xizmatlar

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

ishlab chiqarish uchun kishilar tomonidan yaratilgan resurslar; tor ma'noda - ishlab chiqarish vositalari ko'rinishidagi ishga qo'yilgan, ishlab turgan daromad manbai (ashyoviy kapital). Kapitalning paydo bo'lishiga tovar ishlab chiqarish, tovar muomalasi dastlabki shart hisoblanadi.

Bozorda o'ziga xos, alohida tovar -ish kuchining paydo bo'lishi bilan oddiy tovar ishlab chiqarish kapitalistik ishlab chiqarishga aylanadi, tovar ishlab

chiqarishning shu davrida tovar muomalasidagi pul kapitaliga aylanadi. Kapital ko'p sikllar davomida ishlab chiqarishda ishtirok etadigan asosiy kapital va bir sikl davomida ishtirok etadigan va to'liq sarflanadigan aylanma kapitalga bo'linadi.

Pul kapitali (sarmoya) - ashyoviy kapital sotib olish uchun sarflanadigan pul vositalarini ifoda etadi, ya'ni pul kapitalga aylanishi uchun ishlab chiqarishga avanslanadi. Iqtisodiy nazariyada kapital ishlab chiqarish omillaridan biri tarzida izohlanadi. Qiymatning ko'payishi inson mehnati (ish kuchi) va ishlab chiqarish vositalari (xom ashyo, mashina, stanoklar) birlashganda, ya'ni ishlab chiqarish sharoitida yuz beradi. Kapital sanoat kapitali, savdo kapitali, ssuda kapitali, sudxo'rlik kapitali (tarixiy) shakllarida faoliyat ko'rsatadi. Rivojlangan bozor iqtisodiyoti sharoitlarida kapitalning korxonalar, firma, banklar kapitali, turli aksiyadorlik jamiyatlariga tegishli aksiyadorlik kapitali, zahira kapitali, ustav kapital singari ko'rinishlari mavjud. Tadbirkor jismoniy shaxslarga tegishli kapital dastmoya deyiladi va har gal tovar olib sotishda ishlatiladi.

Bank kapitali birinchi darajali kapital va 2-darajali kapitaldan iborat bo'lib, kapital zaxiralarining bu ikki asosiy turi bir necha jihatdan sifat jihatidan bir-biridan farq qiladi (ilgari uchinchi darajali kapital deb nomlangan qulay uchinchi kapital mavjud edi).

- Birinchi darajali kapital - bu bankning asosiy kapitali bo'lib, bankning moliyaviy hisobotida aks ettirilgan zaxiralarni o'z ichiga oladi va o'z kapitali. Bu pul bankning doimiy ravishda ishlashi uchun foydalanadigan va moliyaviy institutning mustahkamligi asosini tashkil etadigan mablag'lardir.

- Ikkinchi darajadagi kapital - bu bankning qo'shimcha kapitali. Ushbu mablag'larni tashkil etilmagan zaxiralar, subordinatsiyalangan muddatli qarzarlar, gibrid moliyaviy mahsulotlar va boshqa moddalar tashkil etadi.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

Bankning umumiy kapitali birinchi darajali va ikkinchi darajali kapitalni qo'shib hisoblab chiqiladi. Tartibga soluvchilar bank kapitalining etarililigini aniqlash va tartiblash uchun kapital koeffitsientidan foydalanadilar.

Birinchi darajadagi kapital ularning moliyaviy hisobotida oshkor qilingan aksiyadorlarning o'z mablag'lari va taqsimlanmagan daromadlaridan iborat bo'lib, bankning moliyaviy holatini o'lchash uchun asosiy ko'rsatkichdir. Ushbu mablag'lar bank korxonalar operatsiyalarini to'xtatmasdan yo'qotishlarni qabul qilishi kerak bo'lganda kuchga kiradi. Birinchi darajali kapital bankni moliyalashtirishning asosiy manbai hisoblanadi. Odatda, u bankdagi jamg'arilgan mablag'larning deyarli barchasini o'z ichiga oladi. Ushbu mablag'lar, odatda, ishbilarmonlik faoliyati to'xtatib qo'yilmasligi uchun zararlar yo'qolganda banklarni qo'llab-quvvatlash chun yig'iladi. Bank kapitali birinchi darajali kapital va 2-darajali kapitaldan iborat bo'lib, kapital zaxiralarining bu ikki asosiy turi bir necha jihatdan sifat jihatidan bir-biridan farq qiladi (ilgari uchinchi darajali kapital deb nomlangan qulay uchinchi kapital mavjud edi).

- Birinchi darajali kapital - bu bankning asosiy kapitali bo'lib, bankning moliyaviy hisobotida aks ettirilgan zaxiralarni o'z ichiga oladi va o'z kapitali. Bu pul bankning doimiy ravishda ishlashi uchun foydalanadigan va moliyaviy institutning mustahkamligi asosini tashkil etadigan mablag'lardir. .

- Ikkinchi darajadagi kapital - bu bankning qo'shimcha kapitali. Ushbu mablag'larni tashkil etilmagan zaxiralar, subordinatsiyalangan muddatli qarzarlar, gibrid moliyaviy mahsulotlar va boshqa moddalar tashkil etadi.

Bankning umumiy kapitali birinchi darajali va ikkinchi darajali kapitalni qo'shib hisoblab chiqiladi. Tartibga soluvchilar bank kapitalining etarililigini aniqlash va tartiblash uchun kapital koeffitsientidan foydalanadilar.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda Hozirgi yuqori raqobatli bozor iqtisodiyoti sharoitida kompaniyalar barqaror faoliyati o'z resurslardan oqilona foydalanishga bog'liq hisoblanadi. Bunda korxonalarda xususiy kapital miqdorini ko'paytirish hamda undan samarali foydalanish muhim amaliy ahamiyat kasb etadi. Kompaniya va korxonalarining hissasi mamlakat YAIMda katta qismni tashkil etib, ularning faoliyati butun iqtisodiyotga ta'sir qilmasdan qolmaydi. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasida uchinchi ustuvor yo'nalish "Iqtisodiyotni rivojlantirish va

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

liberallashtirishning ustuvor yo'nalishlari" – deb [nomlanib](#), unda davlat mulkini xususiy lashtirishni yanada kengaytirish va uning tartib-taomillarini soddalashtirish, xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning ustav jamg'armalarida davlat [ishtirokini kamaytirish](#), davlat mulki xususiy lashtirilgan ob'ektlar bazasida xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay shart-sharoitlar yaratish; korporativ boshqaruvning zamonaviy standart va [usullarini joriy etish](#), korxonalarni strategik boshqarishda aksiyadorlarning rolini kuchaytirish kabi ishlar ko'zda tutilgan. Hududlarda korxonalarining ishlab chiqarish salohiyatini oshirish, mahalliy korxonalarni qo'llab quvvatlash, ularning ishlab chiqarish samaradorligini ta'minlash negizida aynan shu korxonalar va kompaniyalarni xususiy kapitali hajmini oshirish yotadi desak xato bolmaydi. Yana bir masala - hozirgi kunda O'zbekistonning davlat tashqi qarzi Jahon banki va Xalqaro valyuta jamg'armasi mezonlariga ko'ra xavfsiz hisoblanadi. Ayni vaqtda tashqi qarz hisobidan hududlarda amalga oshiriladigan loyihalar bundan buyon mahalliy kengashlar va jamoatchilik muhokamasidan o'tkaziladi. Ularning natijalari to'g'risida jamoatchilikka hisobot berish tizimi yo'lga qo'yiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. 2020-2024-yillarda O'zbekiston Respublikasi davlat moliyasini boshqarish tizimini takomillashtirish Strategiyasi. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 25.08.2020-y., 09/20/506/1210-son.
2. O'zbekiston Respublikasining Byudjet kodeksi. 2013-y., 26-dekabr.
3. Samandarova G. Davlat byudjetining milliy iqtisodiyotdagi ahamiyati va o'ziga xosliklari. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 3, may-iyun, 2021.
4. Sherov A.U. O'zbekistonda byudjet siyosati: amaliy va strategik yo'nalishlari // "Xalqaro moliya va hisob" ilmiy elektron jurnali. № 1, fevral, 2019-yil.
5. Бюджетно-налоговая политика Узбекистана: основные результаты и приоритеты. БИ Нурмухамедова, НМ Юлдашева - Science and Education, 2022
6. Fond bozori rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari va iqtisodiy o'sish bilan bog'liqligi AAOGL Nurmuxamedov, BI Nurmuxamedova Science and Education 4 (3), 836-847

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

7. Analysis of the financial statements of enterprises as a task for independent work of students B Nurmukhamedova, Y Akhunova ISJ Theoretical & Applied Science, 06 (110), 282-285.

8. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 21-fevraldagi "2030 yilgacha bo'lgan davrda barqaror rivojlanish sohasidagi milliy maqsad va vazifalarni amalga oshirishni jadallashtirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 83-sonli Qarori.

9. Буранова, Л. В. (2023). ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ИПОТЕЧНОГО ЖИЛИЩНОГО КРЕДИТОВАНИЯ. О'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(19), 437-345.

10. Turoпова, N. (2023). O 'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o'ziga xos xususiyatlari.

11. Turoпова, N., & Jumanazarov, H. (2024). O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA GID HAMROHLIGI VA TARJIMONLIK FAOLIYATINING AHAMIYATI. Молодые ученые, 2(9), 129-131.

12. Turoпова, N., & Ochilov, J. (2024). MAKABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA NUTQ O'STIRISH MASHG'ULOTLARI ORQALI BOLALARNI MUSTAQIL FIKRLASHGA O'GATISH BORASIDA OLIV BORILGAN ILMIY TADQIQOT ISHLARI TAHLILI. Молодые ученые, 2(9), 124-128.

13. Turoпова, N., & Daniyarov, I. (2024). O 'ZBEKISTONDA SHAXSIY OLIYAVIY JAMG 'ARMA YIG 'ISHDA OYLIK MAOSHNING O'RNI. Молодые ученые, 2(9), 60-62.

14. Turoпова, N., & Buriyev, A. (2024). ASSESSMENT AND IMPLEMENTATION METHODS OF THE EFFECTIVENESS OF MARKETING ACTIVITIES. Молодые ученые, 2(9), 24-29.

15. Turoпова, N., & Abdurahmonov, B. (2024). MARKETING: MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI. Молодые ученые, 2(9), 4-11.

16. Turoпова, N., & Qudratov, I. (2024). INFLYATSIYA: O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA INFLYATSIYA DARAJASI. Молодые ученые, 2(9), 91-97.

17. Turoпова, N., & Jo'rayev, A. (2024). TALABA-YOSHLAR TA'LIM DASTURIDA IJTIMOY-GUMANITAR FANLARNI O 'RGATISH METODOLOGIYASI. Молодые ученые, 2(9), 63-66.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

18. Turoпова, N., & Norbekov, Z. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI. *Молодые ученые*, 2(9), 103-106.

19. Turoпова, N., & Norbayev, S. (2024). TIJORAT BANKLARIDA QIMMATLI QOG'OZLARGA QILINGAN INVESTITSİYALAR TAHLILI VA SHU BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR. *Молодые ученые*, 2(9), 85-87.

20. Turoпова, N., & Keldiyev, A. (2024). MAMLAKAT BANK TIZIMINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MASALALARI. *Молодые ученые*, 2(9), 76-78.

21. Turoпова, N., & Elomonov, H. (2024). O 'ZBEKISTONDA HUDUDLAR KESIMIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH HOLATI. *Молодые ученые*, 2(9), 36-42.

22. Turoпова, N., & Jo'lliyev, M. (2024). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IQTISODIYOTNING TUTGAN O'RNI. *Молодые ученые*, 2(9), 67-72.

23. Turoпова, N., & Elmurodova, M. (2024). TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHINING ISH O 'RNIGA TA'SIRI. *Молодые ученые*, 2(9), 33-35.

24. Turoпова, N., & Misirov, T. (2024). O 'ZINI O 'ZI BOSHQARISH. *Молодые ученые*, 2(9), 111-113.

25. Turoпова, N., & Jumayev, R. (2024). YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH MASALALARI. *Молодые ученые*, 2(9), 73-75.

26. Turoпова, N., & Choriyev, M. (2024). "ISLOM IQTISODIYOTI" VA "ISLOM MOLİYASI" TUSHUNCHALARI VA ISHLASH TARTIBI. *Молодые ученые*, 2(9), 30-32.

27. Turoпова, N., & Ergasheva, F. (2024). TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI VA AXBOROT RESURSLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI. *Молодые ученые*, 2(9), 43-45.